

บทที่ 9

เฮนรี เจมส์ กับ นักวิจารณ์

ถ้าจะพิจารณาประเด็นที่ เฮนรี เจมส์ อกุวิพากษ์วิจารณ์ จะเห็นได้ว่าส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนตัวของเขา เฮนรี เจมส์ ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีโดยมีบิดาเป็นผู้วางแนวทางให้ เขาเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่มีฐานะดี อยู่ในสังคมที่ดี ในแวดวงของผู้มีการศึกษา ชีวิตที่ไม่เคยลำบากตรากตรำ ไม่เคยต้องต่อสู้ดิ้นรน จึงขาดประสบการณ์ที่น่าตื่นเต้นเร้าใจ นักวิจารณ์หลายคนถือเอาสิ่งนี้เป็นจุดอ่อนที่นำมาโจมตีเขาอยู่เสมอ บางคนวิจารณ์ว่านวนิยายของ เฮนรี เจมส์ จืดชืดเพราะขาดสิ่งหนึ่ง คือ 'รสเสน่ห์' โดยมองจากประเด็นว่า เฮนรี เจมส์ ไม่มีคู่รักและไม่เคยแต่งงาน เขาจึงไม่สามารถเขียนเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ได้อย่างซาบซึ้งดั่งเช่นนักเขียนคนอื่น ๆ ผลงานที่มีชื่อเสียงหลาย ๆ เรื่อง เช่น *Daisy Miller* ก็จบลงด้วยความตายของเดซีแทนที่จะเป็นความสมหวังในความรักระหว่างวินเทอร์บอร์น กับ เดซี มิลเลอร์ เรื่อง *The Turn of the Screw* ก็เป็นความลุ่มหลงแต่เพียงฝ่ายเดียวของครูผู้ดูแล ส่วน *The Portrait of a Lady* ความรักของรอล์ฟก็เป็นความรักด้วยจิตวิญญาณมากกว่าจะเป็นความรักใคร่เสน่ห์หาของชายหนุ่มที่มีต่อหญิงสาว

ในความคิดของผู้เขียนตำรา การที่จะวิจารณ์ เฮนรี เจมส์ ว่า ไม่สามารถเขียนเรื่องความรักใคร่ได้อย่างซาบซึ้งเพราะไม่เคยมีความรักดูจะเป็นประเด็นที่ตื้นเกินไป แม้จะไม่เคยแต่งงานแต่ เฮนรี เจมส์ ก็น่าจะเคยมีความรักหรือความรู้สึกที่เทียบเคียงได้กับความรัก แต่จะเป็นความรักฉันทู้สาวหรือไม่ก็ไม่อาจมีผู้ใดล่วงรู้ ตามประวัติของ เฮนรี เจมส์ มีผู้หญิงสองคนที่เข้ามาพัวพันในชีวิตของเขาและสมควรที่จะกล่าวถึง ผู้หญิงคนแรก คือ ญาติของเขาชื่อ มินนี่ เท็มเพิล เฮนรี เจมส์ พบ มินนี่ เท็มเพิล

และมีโอกาสสนิทสนมคุ้นเคยกับเธอในช่วงที่ครอบครัวของเขามาพำนักอยู่ที่อเมริกา ในปี ค.ศ. 1865 ขณะนั้น มินนี่ เติมเพิล อายุยี่สิบปี เธอเป็นหญิงสาวที่มีรูปร่าง บอบบางแต่สง่างาม เป็นคนแจ่มใส กระตือรือร้นและสนใจสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเสมอ สิ่งที่ทำให้ เฮนรี เจมส์ พึงใจในตัวเธอไม่ใช่เพียงหน้าตาที่งดงาม น่ารัก แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เธอเป็นคนเฉลียวฉลาด เธอมีพร้อมทั้งความงดงาม ความฉลาดเฉลียวและสติปัญญา ใน *Notes of a Son and Brother* เฮนรี เจมส์ บรรยายเกี่ยวกับ มินนี่ เติมเพิล ไว้ว่า

She had beyond any equally young creature I have known a Sense for verity of character and play of life in other.?, for their acting out of their force or their weakness, whatever either might be, at no matter what cost to herself; and it was this instinct that made her care so for life in general, just as it was her being thereby so engaged in that tangle that made her, as I have expressed it, ever the heroine of the scene.

ข้อเขียนของ เฮนรี เจมส์ ไม่ใช่เป็นเพียงการบรรยายถึง มินนี่ เติมเพิล เท่านั้น แต่ยังหมายถึงนางเอกในนวนิยายทั้งหลายที่จำลองมาจาก มินนี่ เติมเพิล ด้วย ไม่ว่าจะ เป็น อีซาเบล อาร์เซอร์ หรือ มิลลี ทีเอล ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้ เฮนรี เจมส์ ยัง กล่าวด้วยว่า *'Most of those who knew and loved, I was going to say adored, her ...'* ลีออน เอเดล นักวิจารณ์ผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เฮนรี เจมส์ ได้ให้ความเห็นว่า เฮนรี เจมส์ ชื่นชมบูชา มินนี่ เติมเพิล แต่ความชื่นชม บูชาด้วยความรักก็เป็นความรู้สึกที่แตกต่างกันมาก¹

---

¹ Leon Edel, *Henry James : The Untried Years (1843-1870)* (New York : Avon Book, 1978) 229.

ถ้า เฮนรี เจมส์ ขึ้นชมบูชา มินนี่ เท็มเพิล แล้ว ความรู้สึกที่ มินนี่ เท็มเพิล มีต่อ เฮนรี เจมส์ จะเป็นสถานใด ในจดหมายฉบับหนึ่งที่ มินนี่ เท็มเพิล เขียนจาก นิวพอร์ต เมื่อเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1869 ถึง เฮนรี เจมส์ ขณะที่เขากำลังท่องเที่ยว อยู่ในยุโรป เธอขึ้นต้นจดหมายว่า *'My darling Harry,'* และข้อความต่อไปคือ *'You don't mind if I am a little affectionate now that you are so far away, do you?'* เธอเล่าในจดหมายว่าเธอไอเป็นเลือดเนื่องจากอาการป่วยด้วยโรคปอด และเธอบอกว่า *'I shall miss you, my dear, but I am most happy to know that you are well and enjoying yourself. If you were not my cousin I would write and ask you to marry me and take me with you, but as it is, it wouldn't do. I will console myself, however, with the thought, that in case you might not accept my offer, which would be much worse than it is now.'*

เรามิอาจจะทราบได้ว่าข้อความในจดหมายเป็นเพียงการล้อเล่นด้วยความสนิทสนมหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ สิ่งนั้นก็อาจเป็นความรู้สึกที่แท้จริงที่ มินนี่ เท็มเพิล มีต่อ เฮนรี เจมส์ มินนี่ เท็มเพิล เสียชีวิตเมื่อวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1870 ขณะที่ เฮนรี เจมส์ ยังอยู่ในยุโรป และคำอำลาที่เขาได้กล่าวกับเธอก่อนจากมายุโรปก็เป็นการอำลาครั้งสุดท้าย เฮนรี เจมส์ ได้ทราบข่าวการเสียชีวิตของเธอจากจดหมายของมารดาเมื่อวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1870 เขาเขียนจดหมายตอบมารดารำพึงรำพันถึง มินนี่ เท็มเพิล ว่า *'her image will preside in my intellect,'* และ *'the more I think of her the more perfectly satisfied I am to have her translated from this changing realm of fact to the steady realm of thought. There she may bloom into a beauty more radiant than our dull eyes will avail to contemplate,'* และ มินนี่ เท็มเพิล ก็ไม่เคยตายไปจากใจของ เฮนรี เจมส์ เขาถ่ายทอดเธอไว้ในบุคลิกลักษณะหญิงสาวชาวอเมริกันผู้เชื่อมั่นในตัวเองในนวนิยายหลาย ๆ เรื่องของเขา และเธอก็ยังคงแบ่งบานอยู่ในหัวใจของผู้อ่านเช่นกัน

ผู้หญิงอีกคนหนึ่งเข้ามาพัวพันกับ เฮนรี เจมส์ ตอนที่เขามาอยู่ที่ยุโรป คือ คอนสแตนซ์ เฟนนิมอร์ วูลสัน (Constance Fenimore Woolson) เธอเป็นเหลนของนักเขียนอเมริกัน เจมส์ เฟนนิมอร์ คูเปอร์ (James Fenimore Cooper) เฟนนิมอร์ เป็นสาวโสดอายุใกล้สี่สิบปี เธอเป็นนักเขียนที่มีผลงานตีพิมพ์พอสมควรในวารสารในอเมริกา เมื่อได้อ่านผลงานของ เฮนรี เจมส์ และได้รับจักยุโรปจากงานเขียนของเขา เธอจึงชื่นชม เฮนรี เจมส์ และผลงานของเขามาก เธออยากจะมายุโรปและอยากรู้จัก เฮนรี เจมส์ ญาติของ เฮนรี เจมส์ ซึ่งเป็นพี่สาวของ มินนี เท็มเพิล จึงเขียนจดหมายแนะนำมาให้ เฮนรี เจมส์ พบเธอเมื่อเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1880 เฟนนิมอร์เป็นผู้หญิงที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ไฉมเพียซึ่งขดเป็นมวยที่ต้นคอ ใบหน้ารูปไข่ จมูกเป็นสันตรง เธอเป็นคนที่น่าประทับใจ เฮนรี เจมส์ เขียนจดหมายเล่าให้ทางบ้านฟังว่าเธอเป็นคนน่ารัก แต่หูหนวกข้างหนึ่งทำให้ได้ยินอะไรไม่ชัดเจน ทั้งคู่อยู่ร่วมบ้านเดียวกันซึ่งเป็นบ้านเช่าชื่อ วิลลา บริเชียรี (Villa Bricchieri) แต่อยู่คนละด้าน และต่างคนก็ทำงานเขียนของตนไป เมื่อมีเวลา เฮนรี เจมส์ มักจะเป็นเพื่อนพาเฟนนิมอร์ไปเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ หอแสดงภาพหรือชมทิวทัศน์ในที่ต่าง ๆ ทั้งคู่พบกันบ่อยมากจนอาจจะเรียกได้ว่ามีความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ลีออน เอเดล กล่าวว่า ความสัมพันธ์ของทั้งคู่เป็น

one of the strangest friendships in American literary history, and one of the most secretive. A long chain of evidence shows that Constance Fenimore *Woolson* - Fenimore, as he was to *call* her-became one of those friends *in his* life whom he considered “a private resource, ” and to whom he was to be always loyal, *in his* distant way.²

---

² Leon Edel, Henry James : *The Conquest of London* (1870- 188 1) (New York : Avon Books, 1978) 412.

ถ้าจะเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของทั้งคู่ว่าเฟนนิมอร์ คือ เดซี มิลเลอร์ และ เฮนรี เจมส์ คือ วินเทอร์บอร์น เขาสนใจเธอแต่ไม่เคยแสดงความรู้สึกนั้นออกมา และไม่ปล่อยให้ความสัมพันธ์สืบหน้าไปมากกว่านั้น เฟนนิมอร์เสียชีวิตเมื่อวันที่ 24 มกราคม ค.ศ. 1894 มีผู้พบร่างเธอบนทางเท้า เธอตกลงมาจากห้องชั้นสองที่บ้านที่ เวนิสที่เธอพำนักอยู่ การตายครั้งนี้ไม่แน่ว่าเป็นความจงใจหรืออุบัติเหตุ เฮนรี เจมส์ ทราบข่าวด้วยความตกใจอย่างยิ่ง ตอนแรกเขาตั้งใจจะไปร่วมพิธีศพของเธอที่โรม แต่ แล้วก็เปลี่ยนใจเพราะคิดว่าไม่เหมาะสม เฮนรี เจมส์ เขียนจดหมายถึงเพื่อนชื่อ มาร์การีเรต บรูค (Margaret Brooke) มีใจความตอนหนึ่งว่า

A close and valued friend of mine—a friend of many years with whom I was extremely intimate and to whom I was greatly attached (Miss Fenimore Woolson), the American novelist, a singularly charming and distinguished woman, died last Wednesday, in Venice, with dreadful attendant circumstances.

ร่างของเฟนนิมอร์ฝังไว้ที่สุสานโปรเตสแตนต์แห่งหนึ่งในกรุงโรม หลุมฝังศพของเธออยู่ใต้ต้นสน (cypress) ใกล้ ๆ กับหลุมฝังศพของเชลลี (Shelley) และ คีทส์ (Keats) นำแปลกที่ฉากสุดท้ายในชีวิตจริงของเฟนนิมอร์ช่างคล้ายคลึงกับฉากสุดท้ายในชีวิตของ เดซี มิลเลอร์ เด็กสาวแสนบริสุทธิ์ชาวอเมริกันผู้เสียชีวิตด้วยไข้หวัดใหญ่โรมัน ใน *Daisy Miller* เฮนรี เจมส์ บรรยายว่าร่างของ เดซี มิลเลอร์ ถูกฝังไว้ *'In angle of the wall of Imperial Rome, beneath the cypresses and the thick spring-flowers'* ที่นำแปลกไปกว่านั้น เดซี มิลเลอร์ คือ นางเอกในนวนิยายที่เฟนนิมอร์คิดว่าคล้ายคลึงกับตัวเธอ เดซีเป็นนางเอกที่เฟนนิมอร์คิดว่าถูกมองและเข้าใจอย่างผิด ๆ และในที่สุดก็ถูกปฏิเสธจากพระเอกในแบบฉบับของ เฮนรี เจมส์ (the Jamesian hero) ใครจะล่วงรู้ว่าเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับ เฮนรี เจมส์ อาจคล้ายคลึงกับความสัมพันธ์ระหว่าง เดซี มิลเลอร์ กับ วินเทอร์บอร์น ก็เป็นไปได้

นอกจาก มินนี่ เท็มเพิล และ คอนสแตนซ์ เฟนนีมอร์ วูลสัน แล้ว ก็ไม่ปรากฏว่ามีผู้หญิงคนใดที่มีความสัมพันธ์ที่อาจเรียกได้ว่า ‘ใกล้ชิด’ กับ เฮนรี เจมส์ อีก

แมรี เท็มเพิล

คอนสแตนซ์ เฟนนีมอร์ วูลสัน

แม้จะมีเสียงวิจารณ์เรื่องราวของความรักในนวนิยายของ เฮนรี เจมส์ ว่า จืดชืด ไร้ชีวิตชีวา ไม่สมจริง บางเรื่องก็ไม่สมหวัง แต่ถ้าผู้อ่านได้อ่านตอนจบของเรื่อง *The Portrait of a Lady* ซึ่งเป็นเหตุการณ์ขณะที่ แคสปาร์ กูดวูด มาหาอิชาเบลที่การ์เดนที่คอร์ท และขอให้เธอทิ้งสามีมาแต่งงานกับเขา เนื้อความในตอนนี้และถ้อยคำสนทนา ระหว่างอิชาเบลและกูดวูดก็เป็นการเปิดเผยความรู้สึก และแสดงอารมณ์ระหว่างหญิง-ชาย ไม่แตกต่างจากฉากทำนองเดียวกันในนวนิยายสมัยใหม่ อารมณ์และพฤติกรรมของกูดวูดก็ร้อนแรง และรุกเร้าไม่ผิดกับการกระทำของชายหนุ่มผู้คลั่งรักในนวนิยายสมัยปัจจุบันเลย

เอ็ดเวิร์ด วาเกนเนค กล่าวว่า เฮนรี เจมส์ เน้นเกี่ยวกับ 'sex' ในภาษาที่เขาใช้บรรยายฉากการเผชิญหน้ากันหลายต่อหลายครั้งระหว่าง อีซาเบล และ แคสพาร์ กูดวูด โดยเฉพาะในการพบกันครั้งสุดท้ายในตอนจบของเรื่อง

James has accented sex through the very language he uses to describe the various encounters between Isabel and Caspar, and his account of their final meeting makes it as clear as any modern novelist could make it by using all the four-letter words in the dictionary that she has been roused as never before in her life.³

ฉากที่เจมส์บรรยายไว้คือ

At first, in rejoinder to what she had said, it seemed to her that he would break out into greater violence. But after an instant he was perfectly quiet; he wished to prove that he was sane, that he had reasoned it all out. 'I wish to prevent that, and I think I may, if you will only listen to me. It's too monstrous to think of sinking back into that misery. It's you that are out of your mind. Trust me as if I had the care of you. Why shouldn't we be happy-when it's here before us, when it's so easy? I am yours forever—forever and ever. Here I stand; I'm as firm as a rock. What have

---

³ Edward Wagenknecht, "Achievement : The *Portrait of Lady*," *The Novels of Henry James* (New York : Frederick Ungar Publishing Co., 1983) 93.

you to care about? You have no children; *that* perhaps would be an obstacle. As *it* is, you have nothing to consider. You must save what you *can* of your life; you mustn't lose it all simply because you *have lost a part*. *It* would be *an* insult to you to assume that you care for the look *of* the thing--for what people will say--for the *bottom less idiocy of the world! We have nothing to do with all that; we are quite out of it; we look at things as they are. You took the great step in coming away; the next is nothing; it's the natural one. I swear, as I stand here, that a woman deliberately made to suffer is justified in anything in life- in going down into the streets, if that will help her! I know how you suffer, and that's why I am here. We can do absolutely as we please; to whom under the sun do we owe anything? What is it that holds us--what is it that has the smallest right to interfere in such a question as this? Such a question is between ourselves--and to say that is to settle it! Were we born to rot in our misery- were we born to be afraid? I never knew you afraid! If you only trust me, how little you will be disappointed! The world is all before us--and the world is very large. I know something about that.* '

Isabel gave a long murmur, like a creature in pain; *it was as if he were pressing something that hurt her.* 'The world is very *small,*' she said, *at random; she had an immense desire to appear to resist. She said it at random, to hear herself say something; but it was not what she meant. The world, in truth, had never seemed so large; it seemed to open out, all round her, to take*

the **form of** a mighty sea, where **she** floated in fathomless **waters**. **She** had **wanted help, and here was** help; it had come **in a** rushing torrent. I **know not** whether she **believed everything** that he **said; but she believed** that **to let him take her in his arms would be the next best thing to dying**. This belief, for a moment, was a kind of rapture, in which she felt herself sinking and sinking. In the movement she seemed to beat with her feet, in order to catch herself, to feel something to rest on.

'Ah, be mine as I am yours!' she heard her companion cry. He had suddenly given up argument, and his voice seemed to come through a confusion of sound.

This, however, of course, was but a subjective fact, as the metaphysicians say; the confusion, the noise of waters, and all the rest of it were in her own head. In an instant she became aware of this. **'Do me the greatest kindness of all,'** she said. 'I beseech you to go away!'

'Ah, don't say that. Don't kill me!' he cried.

She clasped her hands; her eyes were streaming with tears.

"As you love me, as you pity me, leave me alone!"

He glared at her a moment through the dusk, and the next instant she felt his arms about her, and his **lips on her own lips. His kiss was like a flash of lightning; when it was dark again she was free. She never looked about her; she only darted away from the**

spot. There were lights in *the windows of the house*; they shone far across the lawn. In an extraordinarily short time-for the distance was considerable-she had moved through the darkness (*for she saw nothing*) and reached the door. Here *only she* paused. She looked all about her; *she* listened a little; then she put her hand on the latch. She had not known *where to turn*; but she knew now. There *was* a very straight path.

ส่วนนวนิยายเรื่อง *The Bostonians* ซึ่ง วิลเลียม แมคเมอร์เรย์ วิจารณ์ว่าเป็นเรื่องราวของ ‘sex and politics’ ก็มีการสอดแทรกเรื่องของความรักที่รุนแรงและเปี่ยมเบนของ โอลีฟ แซนเซลเลอร์ เนื้อเรื่องทำนองนี้คล้ายคลึงกับนวนิยายในสมัยปัจจุบัน นอกจากนั้นผู้เขียนตำราเล่มนี้ยังคิดว่าเป็นความกล้าหาญอย่างยิ่งของ เฮนรี เจมส์ ที่เขียนเรื่องราวความรู้สึกของสาวเลสเบียนอย่างเปิดเผย ประเด็นเกี่ยวกับความเปี่ยมเบนทางเพศก็เป็นเรื่องที่คนในสมัยเรา ๆ ทราบกันดี แม้ว่าตอนจบในนวนิยายและเรื่องสั้นหลาย ๆ เรื่องของ เฮนรี เจมส์ ความรักของตัวเองไม่ได้จบลงอย่างสุขสมหวังเหมือนนวนิยายในแนวโรแมนซ์ทั้งหลาย แต่ผู้อ่านคงปฏิเสธไม่ได้ว่า นั่นคือความจริงของชีวิตความรักในชีวิตจริงก็ไม่ได้สมหวังหรือ ‘ดั้นดั้นเร้าใจ’ เสมอไป

ประเด็นอีกประเด็นหนึ่งที่ เฮนรี เจมส์ ถูกวิจารณ์มากก็คือแนวการเขียนของเขา ผลงานเขียนในช่วงแรก ๆ ของเขา ซึ่งใช้แก่นเรื่องนานาชาติจะเกี่ยวข้องกับตัวละครชาวอเมริกันที่ไปใช้ชีวิตอยู่ในต่างแดน นักวิจารณ์มักจะวิจารณ์ว่าตัวละครเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีฐานะดี ไม่ต้องต่อสู้ดิ้นรน ใช้ชีวิตเดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนวนิยายของเขามักจะเป็นปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและทางจริยธรรมมากกว่าจะเป็นเรื่องราวของตัวละครที่ต้องเผชิญกับชตากรรม ความคับแค้นและโศกนาฏกรรมชีวิต ดังเช่นที่มนุษย์อย่างเรา ๆ ต้องประสบอยู่ในชีวิตจริง ดังนั้น ตัวละครของเขาจึงไม่ดูสมจริง ใน *American Literature*

Vol. II สแตนลีย์ เอ็ม โวเกล (Standley M. Vogel) และ เอลลา เอ็ม เมอร์ฟี (Ella M. Murphy) ผู้เรียบเรียงได้กล่าวถึงตัวละครของ เฮนรี เจมส์ ว่า

The characters are passive rather than active and remind *one of hypothetical ideas on which impressions can be registered rather than of flesh and blood people who do things.*

ถ้าผู้อ่านจะมองอีกมุมหนึ่งและพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าตัวละครอเมริกันในต่างแดนเหล่านี้คือ ตัวแทนของคนอเมริกันที่ถูกนำไปเปรียบเทียบกับตัวละครที่เป็นคนยุโรปเพื่อแสดงให้เห็นลักษณะ ‘*American types*’ หรือความเป็นอเมริกัน และเรื่องราวที่ใช้แก่นเรื่องนานาชาตินั้นก็เป็นการเขียนที่จะแสดงให้เห็นลักษณะท่าทีแบบอเมริกัน ดังที่ ดี ดับเบิลยู เจฟเฟอร์สัน กล่าวว่า

*The international story is, among other things, a technical device for giving definition and saliency to American manners.*⁴

นอกจากนั้นนวนิยายที่ใช้แก่นเรื่องนานาชาติยังสะท้อนให้เห็นประสบการณ์ในวัยเด็กของ เฮนรี เจมส์ นักวิจารณ์ที่วิจารณ์ว่า เฮนรี เจมส์ ไม่น่าจะได้ชื่อว่าเป็นนักเขียนในแนวสำนึกนิยมเพราะงานเขียนของเขาเกี่ยวข้องกับคนกลุ่มเดียว คือ กลุ่มคนอเมริกันชั้นสูง ผู้ร่ำรวย ไม่ทำมาหากิน ใช้ชีวิตเดินทางท่องเที่ยว คงจะลืมไปว่าสิ่งที่ เฮนรี เจมส์ ถ่ายทอดลงในนวนิยายของเขา คือ ‘ความจริง’ ในชีวิตของเขาเอง ซึ่งแตกต่างกับคนอเมริกันในยุคนั้น ในขณะที่คนอเมริกันพากันมุ่งหน้าสู่ตะวันตก

---

⁴ D.W. Jefferson, *Hem-y James* (London : Oliver and Boyd, 1960) 19.

ครอบครัวเจมส์กลับเดินทางมุ่งไปทางตะวันออกข้ามมหาสมุทรแปซิฟิกไปจนถึงยุโรป เพื่อแสวงหาสิ่งที่พวกเขาต้องการตามปรัชญาชีวิตของเขา ดังนั้น แม้ เฮนรี เจมส์ จะไม่สามารถเขียนถึงเกรียนเทียมม้าที่บุกเบิกไปในท้องทุ่งกว้างของอเมริกา แต่เขาก็สามารถเขียนถึงเรื่องราวของคนอเมริกันที่ใช้ผลพวงแห่งความร่ำรวยของตนเดินทางท่องเที่ยวทั่วยุโรปในรถม้าที่หรูหราได้ ลีออน เอเดล กล่าวว่า ในการเปรียบเทียบนี้ เขามุ่งจะชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงของชีวิตในวัยเยาว์ของ เฮนรี เจมส์ เท่านั้น

*If this parallel is here involve it is not to contrast pioneering with the sophisticated travel of the James, but rather to emphasize that the generation of critics which condemned Henry James for not writing about American life failed to reckon with the facts of his boyhood. Henry James could not write about prairie schooners but he could write about Americans spending the fruits of their native wealth in Europe and riding in travelling carriages through Switzerland.*⁵

แก่นวนิยาย คือ เรื่องที่แต่งขึ้นมาไม่ใช่เรื่องจริงก็ตาม แต่ถ้านักเขียนใช้ภูมิหลังแห่งความจริงเป็นองค์ประกอบก็จะยิ่งทำให้งานเขียนนั้นดู ‘สมจริง’ ยิ่งขึ้น และนี่คือคำตอบว่าทำไมงานเขียนที่ใช้แก่นเรื่องนานาชาติของ เฮนรี เจมส์ จึงประสบความสำเร็จมากต่างจากงานเขียนในยุคที่สอง ไม่ว่าในเรื่อง *The Bostonians*, *The Princess Casamassima* และ *The Tragic Muse* แม้ว่าเนื้อหาสาระจะดูสมจริงเพราะ เฮนรี เจมส์ หันมาเขียนเกี่ยวกับเรื่องราวการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบสังคม และการ

---

⁵ Leon, Edel, **Henry James : The Untried Years** (1843-1870) (New York : Avon Books, 1978) 121.

เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในด้านเศรษฐกิจและการเมืองในอเมริกาและยุโรปในสมัยนั้น แต่ เฮนรี เจมส์ เองก็ยังกล่าวในภายหลังว่าเนื้อหาที่เขาเขียนนั้นไม่ใช่สิ่งที่เขาถนัดเท่าไรนัก

ดังนั้น หลังจากที่ประสบความล้มเหลวจากละครเขาจึงกลับมาเขียนเรื่องในแนวที่เขาถนัดอีกครั้งและประสบความสำเร็จอย่างยิ่งโดยเฉพาะในเรื่อง *The Ambassadors* แลมเบิร์ต สเตรทเธอร์ ตัวละครสำคัญในเรื่องที่ต้องมนต์เสน่ห์ของยุโรป ก็เหมือนกับตัวผู้เขียนเอง คือ เฮนรี เจมส์ ที่ชื่นชมยุโรปจนตัดสินใจไปตั้งรกรากอยู่ที่นั่น งานเขียนในยุคนั้นนอกจากส่วนหนึ่งจะถ่ายทอดจากประสบการณ์จริงของ เฮนรี เจมส์ แล้ว ยังผนวกเข้ากับการวิเคราะห์จิตใจของตัวละครอย่างลึกซึ้งอีกด้วย นี่คือเหตุผลที่ทำให้นวนิยายทั้งสามเรื่องในยุคนี้ได้รับการยกย่องจากนักวิจารณ์ว่าเป็นงานดีเด่นในวงวรรณกรรมอเมริกัน แต่ถึงกระนั้นก็ตามก็ยังมีผู้วิจารณ์ว่า เฮนรี เจมส์ ใช้ลีลาการเขียนที่ประณีต งดงาม หรรษา จนเกินควร การวิเคราะห์บทบาทพฤติกรรมและบุคลิกของตัวละครตลอดจนบทสนทนาระหว่างตัวละครอย่างละเอียดถี่ถ้วนกลายเป็นข้อบกพร่องที่ทำให้เรื่องเยิ่นเย้อ และยืดเยื้ออย่างน่าเสียดาย นอกจากนั้นนักวิจารณ์ยังกล่าวว่าเนื้อหาที่ไกลตัว และการวิเคราะห์ในแนวจิตวิทยาที่ลึกซึ้งเกินไปทำให้งานเขียนของ เฮนรี เจมส์ ไม่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านโดยเฉพาะผู้อ่านชาวอเมริกัน แต่เวอร์จิเนีย วูล์ฟ กลับเป็นนักวิจารณ์อีกคนหนึ่งที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากนักวิจารณ์เหล่านี้ เธอคิดว่าสิ่งที่นักวิจารณ์และผู้อ่านในสมัยนั้นถือเป็นจุดด้อยของ เฮนรี เจมส์ กลับเป็นสิ่งที่เด่นชัดของเขาสำหรับนักวิจารณ์และผู้อ่านในสมัยนี้เพราะโลกปัจจุบันเหมือนโลกที่ย่อส่วน แม้จะอยู่ห่างไกลกัน ใช้ชีวิตในแนวที่แตกต่างกัน แต่ผู้คนในยุคปัจจุบันก็รับรู้เรื่องราวของกันและกันผ่านสื่อต่าง ๆ ดังนั้น เรื่องราวและเนื้อหาในนวนิยายของเจมส์จึงไม่ใช่สิ่งที่ไกลตัว วิชาจิตวิทยาและการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ที่เราจำเรียนกันอยู่ในปัจจุบัน ก็ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและหันไปชื่นชมอัจฉริยภาพในด้านนี้ของเจมส์ ในความเห็นของผู้เขียน สัจจะหรือความเป็นจริงในงานเขียนของ เฮนรี เจมส์ จำกัดอยู่ในจุด ๆ หนึ่ง แม้เขาจะไม่ได้วาดภาพแห่ง

ความเป็นจริงครอบคลุมไปในทุก ๆ ด้าน ทุก ๆ แบบของชีวิต แต่ก็คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าสิ่งนั้นไม่ใช่ความเป็นจริงในชีวิตของเขาที่สะท้อนออกมาในงานเขียน นักวิจารณ์ผู้หนึ่งคือ โรเจอร์ การ์ด (Roger Gard) เห็นด้วยกับ เวอร์จิเนีย วูล์ฟ โดยกล่าวว่า

Although he won the steady admiration of a few critics and eventually acquired a small coterie of devoted followers, during his lifetime his fiction never provoked the curiosity and reverence it commands today. Moreover, the qualities that his readers found objectionable then are frequently the same ones that make his work attractive now.⁶

สิ่งที่ เฮนรี เจมส์ ฝากไว้ในวรรณกรรม

ในฐานะนักประพันธ์ชั้น ‘ครู’ ผู้สร้างนวนิยายให้เป็นที่ตั้งงานศิลปะที่ละเอียดอ่อน เฮนรี เจมส์ ได้สร้างสรรค์กลวิธีการเขียนแบบใหม่หลายประการฝากไว้ในวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มแนวการเขียนแบบ ‘กระแสสำนึก’ การวิเคราะห์จิตใจของตัวละครอย่างละเอียดลึกซึ้ง การเขียนเรื่องโดยเสนอจากมุมมองของตัวละครในเรื่อง การบรรยายเกี่ยวกับฉากสถานที่ในนวนิยายโดยปูพื้นฐานและให้ภูมิหลังของสถานที่แต่ละแห่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตัวละคร บทความเรื่อง “*The Art of Fiction*” ก็ถือว่าเป็นเสมือนทฤษฎีแม่บทในการเขียนนวนิยาย ในวรรณคดีอเมริกัน รองศาสตราจารย์ ฉันทนา ไชยชิต ได้กล่าวยกย่องว่า เฮนรี เจมส์

---

⁶ Roger Gard, ed. *Henry James, The Critical Heritage* (London : Routledge and Kegan Paul, Ltd., 1968) 5-6.

ดำเนินบทบาทในฐานะบุคคลสำคัญในวงการนักคิดสมัยใหม่ ในฐานะนักเขียนที่สร้างความประทับใจและใช้สัญลักษณ์ได้อย่างดีที่สุด ด้วยความสามารถอันสูงส่งในเชิงการใช้ศิลปะในงานวรรณกรรมเช่นนี้ เจมส์จึงได้มีอิทธิพลนำแนวความคิดของนักเขียนอังกฤษคนสำคัญหลายคน นอกจากจะได้มีอิทธิพลในวงการวิจารณ์งานนวนิยายสมัยใหม่ซึ่งได้ยกย่องว่าเจมส์คือ นักให้เหตุผลผู้มีความสามารถอันเลิศล้ำ และวงการวิจารณ์ก็ได้นำหลักการของเจมส์มาใช้เป็นหน่วยคำพื้นฐานเป็นจำนวนมาก⁷

บทวิจารณ์ที่หลากหลายล้วนแต่เสนอมุมมองที่ต่างกันตามทัศนคติและประสบการณ์ของผู้วิจารณ์ เฮนรี เจมส์ เองก็ประจักษ์ถึงสิ่งนี้ ในคำนำของนวนิยายเรื่อง *The Portrait of a Lady* เขากล่าวว่า

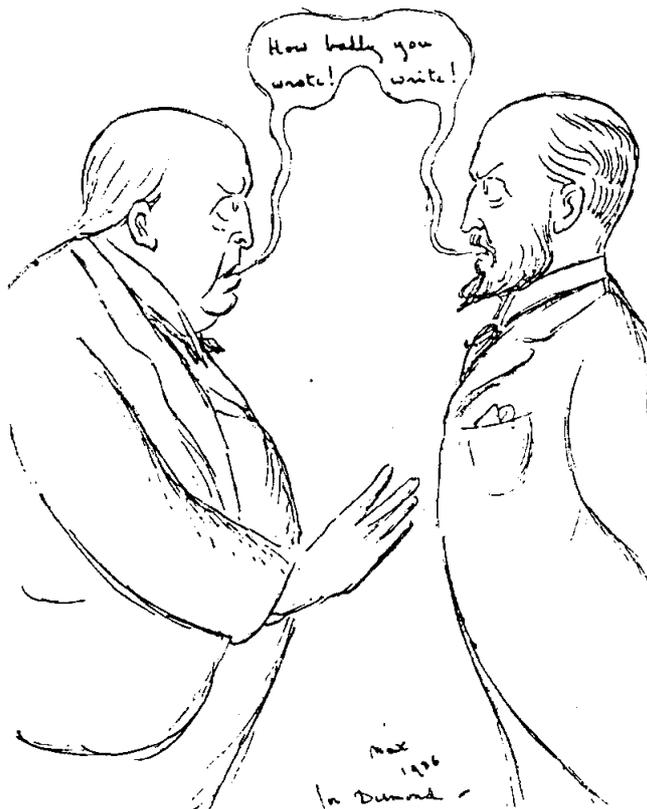
The house of fiction has in short not one window, but a million-a number of possible windows not to be reckoned, rather; every one of which has been pierced, or is still pierceable, in its vast front, by the need of the individual vision and by the pressure of the individual will.

---

⁷ ฉันทนา ไชยชิต, วรรณคดีอเมริกัน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532) 309.

การวิจารณ์นั้นก็สุดแล้วแต่ว่าผู้วิจารณ์จะมองจาก ‘หน้าต่าง’ บานไหน ซึ่งผู้อ่านก็คงต้องใช้วิจารณญาณของตนเองว่าจะมีความคิดเห็นขัดแย้งหรือคล้อยตามมากน้อยเพียงใด

สำหรับทัศนคติส่วนตัวของผู้เขียนตำราเล่มนี้ เฮนรี เจมส์ คือ นักเขียนที่เป็นดั่งจิตรกร จิตรกรวาดภาพด้วยพู่กัน แต่เจมส์บรรจงวาดภาพแห่งชีวิตของผู้คนหลากหลายสีลาด้วยปากกา และนวนิยายของเขา คือ งานศิลปะ แจกเช่นภาพเขียนของจิตรกร แนวการเขียนและการวางโครงเรื่องที่ประณีตทำให้ผลงานของเขาเปรียบประดุจผ้าลูกไม้ที่วิจิตรบรรจง แต่ทว่าผ้าลูกไม้ก็ไม่ใช่ว่าจะสวมใส่ได้ในทุกโอกาส และคนทุกคนก็ไม่ได้ชอบผ้าลูกไม้ ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกที่ผลงานของ เฮนรี เจมส์ และชื่อเสียงของเขาจะเป็นที่รู้จักอยู่ในแวดวงนักอ่านที่จำกัด ไม่เหมือนกับผลงานของนักเขียนอเมริกันผู้มีชื่อเสียงคนอื่น ๆ เช่น มาร์ค ทเวน หรือ นาธานีล ฮอว์ธอร์น แต่ เฮนรี เจมส์ ก็เป็นนักเขียนคนสำคัญในวงวรรณกรรมที่ผู้อ่านไม่ควรพลาดที่จะศึกษาผลงานของเขา

คำถาม

1. นักวิจารณ์มักจะวิจารณ์ เฮนรี เจมส์ ในประเด็นใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนตัว
2. ทำไมนักวิจารณ์จึงวิจารณ์เช่นนั้น
3. มินนี่ เท็มเพิล เกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อ เฮนรี เจมส์ ในด้านใด
4. ทำไม เฮนรี เจมส์ จึงชื่นชม มินนี่ เท็มเพิล
5. มิสคอนสแตนซ์ เฟนนีเมอร์ วูลสัน เป็นใคร
6. นักวิจารณ์วิจารณ์ว่า เฮนรี เจมส์ ไม่ควรถูกจัดเป็นนักเขียนสำนึกนิยม เพราะอะไร
7. ตัวละครของ เฮนรี เจมส์ มีลักษณะอย่างไรในสายตาของนักวิจารณ์ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
8. ท่านคิดว่านวนิยายที่ใช้แก่นเรื่องนานาชาติของ เฮนรี เจมส์ มีความสมจริงหรือไม่
9. เฮนรี เจมส์ ได้สร้างสรรค์อะไรไว้บ้างในวงวรรณกรรม
10. ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการศึกษาผลงานของ เฮนรี เจมส์